

IX. Kaupunginkirjasto.

Kaupunginkirjaston hallituksen kertomus vuodelta 1912 ¹⁾ oli seuraavansisältöinen:

Kirjaston hallitukseen ovat kuten neljänä edellisenäkin vuonna kuuluneet vakinaisina jäseninä ylitirehtööri Richard Sievers puheenjohtajana, professori J. N. Reuter varapuheenjohtajana ja lehtori Hugo Bergroth sekä varajäseninä filosofiantohtori Albin Lönnbeck, professori Kustavi Grotenfelt ja professori Yrjö Hirn.

Laitoksen henkilökuntaan nähden ovat seuraavat muutokset tapahtuneet: 23 p:nä tammikuuta nimitettiin ylimääräiset amanuenssit Saima Tukiainen ja Ingrid Hellström vakinaisiksi amanuensseiksi pääkirjastoon, neidit Hildur Allén ja Vera Dahlberg ylimääräisiksi amanuensseiksi pääkirjastoon ja rouva Ida Tamlander ylimääräiseksi amanuenssiksi Sörnäsin haaraosastoon, 17 p:nä syyskuuta ylimääräinen amanuenssi Emilia Salovius vakinaiseksi amanuenssiksi sekä neiti Katri Färbling ylimääräiseksi amanuenssiksi Sörnäsin haaraosastoon ja neiti Karin Lesch ylimääräiseksi amanuenssiksi pääkirjastoon, 22 p:nä lokakuuta ylimääräinen amanuenssi Vera Dahlberg vakinaiseksi amanuenssiksi pääkirjastoon ja entinen vahtimestari Edvin Willman Tehtaankadun haaraosaston hoitajaksi 1 p:nä lokakuuta eronneen rouva Mathilda Rosenbergin sijalle.

Helsingin kunnallinen kirjastolaitos on vuoden 1912 kuluessa monessa suhteessa huomattavasti kehittynyt. Lainaustiike on kasvanut aivan erikoisesti, varsinkin on tietokirjallisuutta lainattu huomattavasti enemmän kuin ennen, Sörnäsin haarakirjasto on saanut uuden sitä varten rakennetun ja sisustetun kirjastorakennuksen, pääkirjastossa on avattu erikoinen lainausosasto lasten- ja nuorisonkirjallisuutta varten, varoja on myönnetty pääkirjaston lukusalien uudestijärjestelyä varten, ja on päätetty pidentää haara-

¹⁾ Kertomukseen liittyvät taulukkotiedot lainausliikkeestä sekä käynneistä lukusaleissa ovat julkaistuina Helsingin kaupungin tilastollisessa vuosikirjassa vuodelta 1912.

kirjastojen aukioloaikaa sekä kohottaa haarakirjastojen hoitajain ja amanuenssien palkkaetuja.

Sörnäsän kirjastotalo on ensimmäinen yleinen yksinomaan kunnan varoilla rakennettu kirjastorakennus maassamme — ensimmäinen, vaikkei nähtävästi kauan ainoa, sillä eri tahoilla maattamme on vireillä suunnitelmia kunnallisten kirjastotalojen rakentamiseksi. Rakennus, joka on tehty kaupunginarkkitehti Karl Hård af Segerstadin ja apulais-kaupunginarkkitehdin Runar Eklundin piirustusten mukaan, on kohdaltaan Sörnäsän kaupunginosan kaunistuksena ja täyttää kaikki oleelliset vaatimukset, mitkä voidaan asettaa ajanmukaiselle tämänlaatuiselle kirjastorakennukselle. Se käsittää erittäin kauniin lainausosaston, jonne myöskin suurin osa kirjavarastoa on sijoitettu, neljä valoisaa, hauskaa lukusalia, kaksi kirjastovirkailijoiden työhuonetta, kirjavarastohuoneen, palvelusväen asuntoja y. m. Haaraosasto muutettiin uuteen huoneistoonsa syyskuun lopulla ja alotti toimintansa siellä 1 p:nä lokakuuta. Sisustustyö, jota silloin ei vielä oltu lopetettu, on sittemmin jatkunut vuoden loppuun. Kaupungin rahatoimikamarin tekemä ehdotus rakennuksen etufasaadin ikkunain koristamisesta lasimaalauksilla ei ole toistaiseksi toteutunut. — Sörnäsän kirjastorakennuksen kautta ovat kaupungin kirjastot olot melkoisesti parantuneet. Huomattava osa lainausliikkeestä on siirtynyt tähän uuteen rakennukseen — ilman tätä olisi tilanpuute varsin vaikea ja kirjastohuoneistojemme laatu ylen alkeellinen. Kirjastojen kehityksessä on yleensä käynyt ilmi, miten suuri merkitys huoneistolla on kirjaston sivistystehtävän täyttämisessä. Kirjastolla ei ole käytettävänään mitään pakkokeinoja; paitsi sitä että se työskentelyllään tekee kirjaston hyödyn ilmeiseksi kaikille kirjastossa kävijöille, on sen houkuteltava yleisö luokseen myöskin sillä, että oleskelu siellä on viihdykästä ja hupaista. Tähän taas tarvitaan m. m. avarat, ilmavat, hauskat huoneistot.

Lainausliikkeen lisäys — verrattuna vuoden 1911 lainaukseen on tämä lisäys 61.8 % — johtuu siitä, että kirjalainat kaupunginvaltuuston päätöksen mukaan vuoden 1912 alusta ovat olleet maksuttomat. Lisäys, joka on ollut niin suuri ja äkillinen, että on mahdollisuuksien piirissä jonkinmoinen taantumisenkin vastaisuudessa, aiheutti vuoden alussa kirjastolle melkoisiakin vaikeuksia, tilanahtaus kävi suuressa määrin tuntuvaksi, kirjavarastot osottautuivat riittämättömiksi, ja kirjastovirkailijat joutuivat toisinaan rasittamaan itseään liiaksi. Kirjaston hallitus näki tämän johdosta olevan syytä jossakin määrin rajoittaa lainausoikeutta lapsille alle 12 vuoden. Nämä eivät saaneet, kuten aikuisemmat, lainata kahta, vaan ainoastaan yhden kirjan kerrallaan. Kaupungin hallintolai-

tosten suosiollisella myötävaikutuksella saatiin kuitenkin tilanne vähitellen lieventymään ja parantumaan. Kirjastolle myönnettiin varoja ylimääräisten apulaisten palkkaamiseksi, samaten myönnettiin varoja erikoisen lainausosaston järjestämiseksi lapsia ja nuorisoa varten pääkirjastoon. Tämä uusi osasto, jonka kirjavarasto vuoden lopussa nousi noin 6,500 nidokseen, sijoitettiin entiseen sanomalehtisaliin kirjastorakennuksen alakerrassa. Sen kaunistamisessa ovat eräät kirjaston amanuenssit avustaneet, ja vaikuttaa se hyvinkin miellyttävästi nuoriin vieraisiinsa, joille se avattiin 2 p:nä joulukuuta. Lainausliike on senjälkeen jakautunut tasaisemmin, ja samalla on voitu tehokkaammin kuin ennen valvoa ja tarpeen tullessa ohjata nuorisoa kirjallisuuden valinnassa. Lukuhaluun ohjaamiseksi on myöskin valmistettu erilaisia luetteloita, painettuja ja käsinkirjotettuja. — Syksyn kuluessa on sanomalehtiä lukevalle yleisölle järjestetty kirjastorakennuksen eteishalliin kaksi huonetta, joissa sanomalehdet, kuten Sörnäsin haaraosaston uudessa rakennuksessaakin, ovat yleisön käytettävänä kiinnitettynä tarkoitusta varten valmistettuihin englantilais-mallisiin pöytiin.

Tämä useasti huomautettu tilanahtaus on aiheuttanut kirjaston hallituksen herättämään kysymyksen uuden avaran ja ajanmukaisen rakennuksen rakentamiseksi pääkirjastolle. Hallitus anoi valtuustolta, että tarkoitusta varten varattaisiin tonttialue. Kysymystä ei kuitenkaan toistaiseksi ole ratkaistu. Samoin on laita tämän kanssa yhteydessä olevan kysymyksen Rikhardinkadun varrella sijaitsevan kirjastorakennuksen laajentamisesta.

Kertomuksessa kirjaston toiminnasta vuonna 1911 mainittiin, että lainaajat uusien lainaussääntöjen mukaan, jotka olivat hyväksytyt astumaan voimaan vuoden 1912 alusta, saivat oikeuden käyttää kirjalainoissaan kahta lainakorttia, joista toinen oikeutti lainoihin kirjavarastosta kokonaisuudessaan, toinen tietokirjallisuudesta. Tämän määräyksen tarkoituksena oli saada tietokirjallisuuden lukeminen lisääntymään, ja on tarkoitus saavutettu. Kun vuonna 1911 romaaneja ja kertomuksia lainattiin 85.80 % koko lainausmäärästä, oli vastaava prosenttiluku vuonna 1912 68.36.

Pääkirjaston lainausosastot ovat vuoden varrella olleet yleisölle avoinna joka päivä, paitsi pitkänäperjantaina, juhannuspäivänä, jouluaattona, joulupäivänä ja sunnuntaisin suvella. Muuton vuoksi ei lasten- ja nuorisonkirjallisuutta lainattu 1 p:nä joulukuuta. Kaikkiaan oli lainauspäiviä 349 (346 v. 1911). Lainausaika on ollut sama kuin edellisinäkin vuosina: arkipäivin klo 1—3 ja 5—8 i. p., sunnuntaisin ja juhlapäivinä klo 4—7 i. p. (Lasten- ja nuorisonosasto oli kuitenkin joulukuun kuluessa avoinna aino-

astaa klo 5—8 i. p. arkipäivin ja klo 4—7 i. p. pyhä- ja juhlapäivinä).

Sörnäsien haaraosastossa on kirjasto ollut yleisön käytettävänä tammi—toukokuussa sekä syys—joulukuussa samoina päivinä kuin pääkirjastossakin, paitsi 27—30 p:nä syyskuuta, jolloin lainausliike oli keskeytetty muuton vuoksi uuteen huoneistoon. Kesä—elokuussa oli lainausosasto entiseen tapaan avoinna tiistaisin, torstaisin ja lauantaisin. Lainausaika oli sama kuin edellisenä vuonna: arkipäivin klo 5—8 i. p., sunnuntaisin ja juhlapäivin klo 4—7. Lainauspäivien lukumäärä oli 307 (309 v. 1911).

Töölön ja Hermannin haaraosastoissa lainattiin niinkään kirjoja samoina päivinä kuin pääkirjastossa, kesäkuukausina kuitenkin ainoastaan keskiviikkoisin ja lauantaisin. Lainauspäivien luku oli Töölön haaraosastossa 298 (294 v. 1911), Hermannin haaraosastossa 298 (295 v. 1911). Lainausaika on ollut klo 5—7 i. p.

Pääkirjastosta lainattiin vuonna 1912 270,193 kirjaa (191,814 v. 1911), Sörnäsien haaraosastosta 86,056 (38,593 v. 1911), Töölön haaraosastosta 24,240 (8,660 v. 1911) ja Hermannin haaraosastosta 14,697 (5,233 v. 1911). Yhteensä annettiin koko laitoksesta lainaksi 395,186 (244,300 v. 1911) kirjaa. Kutakin lainauspäivää kohti lainattiin pääkirjastosta 774, Sörnäsien haaraosastosta 280, Töölön haaraosastosta 81, Hermannin haaraosastosta 49, yhteensä 1,184 kirjaa; vastaavat luvut vuodelta 1911 olivat 554, 125, 29, 18 ja 726. — Suomalaisia kirjoja lainattiin pääkirjastosta 127,078 (47.03 %), ruotsalaisia (sekä norjalaisia ja tanskalaisia) 141,904 (52.52 %), saksalaisia, ranskalaisia ja englantilaisia 1,211 (0.45 %); Sörnäsien haaraosastosta suomalaisia 67,030 (77.89 %), ruotsalaisia 19,026 (22.11 %); Töölön haaraosastosta suomalaisia 15,560 (64.19 %), ruotsalaisia 8,680 (35.81 %); Hermannin haaraosastosta suomalaisia 7,582 (51.59 %), ruotsalaisia 7,115 (48.41 %); yhteensä suomalaisia 217,250 (54.97 %), ruotsalaisia (sekä tanskalaisia ja norjalaisia) 176,725 (44.72 %), saksalaisia, ranskalaisia ja englantilaisia 1,211 (0.31 %). Vuonna 1911 taas oli pääkirjastossa suomalaisia lainoja 87,236 (45.48 %), ruotsalaisia (sekä tanskalaisia ja norjalaisia) 104,274 (54.36 %) ja saksalaisia, ranskalaisia ja englantilaisia 304 (0.16 %); Sörnäsien haaraosastossa suomalaisia 27,717 (71.82 %), ruotsalaisia 10,876 (28.18 %); Töölön haaraosastossa suomalaisia 5,889 (68.0 %), ruotsalaisia 2,771 (32.0 %); Hermannin haaraosastossa suomalaisia 2,627 (50.20 %), ruotsalaisia 2,606 (49.80 %); yhteensä suomalaisia 123,469 (50.54 %), ruotsalaisia (ja ulkomaalaisia) 120,831 (49.46 %). — Seuraavat prosenttiluvut osottavat lainamäärän kirjavaraston eri osastoilla pääkirjastossa ja haaraosastoissa:

	1912.	1911.
I. Uskontoa	0.62	0.35
II. Historiaa ja elämäkertoja	9.40	3.43
III. Maantietoa ja matkakuvauksia	6.33	1.60
IV. Romaaneja, kertomuksia ja satuja	68.36	85.80
V. Runoja, näytelmiä, kirjallisuus-, oppi- ja taidehistoriaa	6.27	3.12
VI. Terveys- ja lääkintöoppia, luonnontiedettä, matematiikkaa ja teknologiaa	3.84	2.07
VII. Oikeus- ja valtiotiedettä, yhteiskunnallisia kysymyksiä, valtiopäiväasiakirjoja ja taloutta	0.99	0.73
VIII. Kieliä	0.99	0.81
IX. Filosofiaa, siveysoppia, kasvatusta, voimistelua, urheilua, leikkejä ja sekalaisia aineita	3.20	2.09

Kirjastosta vuonna 1912 lainatuista kirjoista on 78 vielä takaisin tuomatta. Näistä on 68 lainattu pääkirjastosta, 8 Sörnäsän haaraosastosta ja 2 Töölön haaraosastosta. Lainaustilanteen suuresta kasvamisesta huolimatta on palauttamattomien lainojen lukumäärä huomattavasti pienempi kuin ennen. Tämä johtuu siitä, että lainaajalle nykyään lainan langettua ilmoitetaan asiasta postikortilla.

Kaikkiaan on vuoden kuluessa ilmoittautunut 14,419 henkilöä lainaajaksi. Oheeniitetty taulukko antaa tarkempia tietoja näistä:

	Suomalaisia lainaajia.							Ruotsalaisia lainaajia.							Yhteensä.						
	Miehiä.			Naisia.				Miehiä.			Naisia.				Miehiä.			Naisia.			
	Ruunnillis. työn tekij.	Muita.		Ruunnillis. työn tekij.	Muita.	Lapsia.	Yhteensä.	Ruunnillis. työn tekij.	Muita.		Ruunnillis. työn tekij.	Muita.	Lapsia.	Yhteensä.	Ruunnillis. työn tekij.	Muita.		Ruunnillis. työn tekij.	Muita.	Lapsia.	Yhteensä.
Pääkirjas- to	911	861	650	779	1,694	4,895	850	1,174	328	1,707	1,676	5,735	1,761	2,035	978	2,486	3,370	10,63			
Sörnäsän haaraos. ...	397	136	234	155	1,105	2,027	89	36	51	50	355	581	486	172	285	205	1,460	2,60			
Töölön haa- raosasto ..	104	19	54	37	284	498	64	33	18	23	132	270	168	52	72	60	416	76			
Hermannin haaraos. ...	50	7	36	9	127	229	28	3	14	12	127	184	78	10	50	21	254	41			
Yhteensä	1,462	1,023	974	980	3,210	7,649	1,031	1,246	411	1,792	2,290	6,770	2,493	2,269	1,385	2,772	5,500	14,41			

Muutokset, joiden alaisena kirjavarasto on ollut vuonna 1912 käyvät ilmi allaolevasta taulusta:

Kirjallisuus- osastot.	Nidosten lukumäärä.																
	Tammik. 1 p. 1912.				Poistettu v. 1912.			Tullut lisäksi v. 1912.			Lisäys v. 1912.			Tammik. 1 p. 1913.			
	Suomal. kirjoja.	Ruotsal. ja ulkom. kirjoja.	Yhteensä.		Suomal. kirjoja.	Ruotsal. ja ulkom. kirjoja.	Yhteensä.	Suomal. kirjoja.	Ruotsal. ja ulkom. kirjoja.	Yhteensä.	Suomal. kirjoja.	Ruotsal. ja ulkom. kirjoja.	Yhteensä.	Suomal. kirjoja.	Ruotsal. ja ulkom. kirjoja.	Yhteensä.	
I	1,133	774	1,907	1	1	2	72	40	112	71	39	110	1,204	813	2,017		
II	1,282	2,270	3,552	38	26	64	262	392	654	224	366	590	1,506	2,636	4,142		
III	764	1,378	2,142	27	10	37	185	169	354	158	159	317	922	1,537	2,459		
IV	10,670	16,638	27,308	584	726	1,310	1,206	1,511	2,717	622	785	1,407	11,292	17,423	28,715		
V	2,796	2,440	5,236	16	5	21	320	405	725	304	400	704	3,100	2,840	5,940		
VI	973	1,223	2,196	14	10	24	180	214	394	166	204	370	1,139	1,427	2,566		
VII	979	906	1,885	—	—	—	175	152	327	175	152	327	1,154	1,058	2,212		
VIII	189	280	469	5	5	10	51	57	108	46	52	98	235	332	567		
IX	1,028	1,369	2,397	3	3	6	214	240	454	211	237	448	1,239	1,606	2,845		
X ¹⁾	2,188	3,433	5,621	64	51	115	187	196	383	123	145	268	2,311	3,578	5,889		
Yhteensä	22,002	30,711	52,713	752	837	1,589	2,852 ²⁾	3,376	6,228	2,100	2,539	4,639	24,102	33,250	57,352		

Lainausliikkeestä oli tuloja:

K u u k a u s i.	Pää- kirjasto.		Sörnäsin haaraos.		Töölön haaraos.		Hermannin haaraos.		Yhteensä.	
	Smk.	p.ä.	Smk.	p.ä.	Smk.	p.ä.	Smk.	p.ä.	Smk.	p.ä.
Tammikuu	286	10	18	60	7	—	11	—	322	70
Helmikuu	224	70	37	30	5	60	8	40	276	—
Maaliskuu	203	95	38	60	11	30	5	05	258	90
Huhtikuu	187	70	23	05	3	30	3	15	217	20
Toukokuu	231	35	19	45	5	75	6	—	262	55
Kesäkuu	153	35	19	60	6	55	2	70	182	20
Heinäkuu	209	55	29	70	8	25	5	20	252	70
Elokuu	154	85	19	05	5	75	6	60	186	25
Syyskuu	161	65	12	20	2	90	8	15	184	90
Lokakuu	189	95	28	50	5	80	6	90	231	15
Marraskuu	178	75	28	95	3	75	4	45	215	90
Joulukuu	187	50	49	80	18	35	6	30	261	95
Yhteensä	2,369	40	324	80	84	30	73	90	2,852	40

¹⁾ X:nteen osastoon on viety hakemistoteokset, lastenkirjat, sidotut sanoma-lehti- ja aikakauskirjavuosikerrat y. m., jotka ovat yleisön käytettävänä lukusaleissa. Muihin osastoihin kuuluvien kirjojen laatu ilmenee siv. 380.

²⁾ Vuonna 1912 tulleista kirjoista on 185 saksan-, englannin- tai ranskan-kielistä, joten vieraskielisten kirjojen lukumäärä on noussut 407 nidokseen.

Nämä summat jakaantuvat seuraaviin pääeriin:

	Pää- kirjasto.			Sörnäsin haaraosasto.			Töölön haaraosasto.			Hermannin haaraosasto.			Yhteensä.		
	Luku.	Smk.	p.	Luku.	Smk.	p.	Luku.	Smk.	p.	Luku.	Smk.	p.	Luku.	Smk.	p.
Sakkoja	6,456	1,667	30	467	166	35	121	38	15	90	32	25	7,134	1,904	05
Suomalaisia luett. à 5 p:iä	101	5	05	—	—	—	138	6	90	43	2	15	282	14	10
Suomalaisia luett. à 10 p:iä	—	—	—	61	6	10	96	9	60	59	5	90	216	21	60
Suomalaisia luett. à 15 p:iä	6	—	90	154	23	10	—	—	—	—	—	—	160	24	—
Suomalaisia luett. à 20 p:iä	60	12	—	28	5	60	—	—	—	—	—	—	88	17	60
Suomalaisia luett. à 60 p:iä	411	246	60	134	80	40	—	—	—	—	—	—	545	327	—
Ruotsalaisia luett. à 5 p:iä	—	—	—	—	—	—	67	3	35	32	1	60	99	4	95
Ruotsalaisia luett. à 10 p:iä	747	74	70	60	6	—	51	5	10	58	5	80	916	91	60
Ruotsalaisia luett. à 15 p:iä	371	55	65	43	6	45	—	—	—	—	—	—	414	62	10
Ruotsalaisia luett. à 30 p:iä	43	12	90	6	1	80	—	—	—	—	—	—	49	14	70
Ruotsalaisia luett. à 60 p:iä	221	132	60	—	—	—	—	—	—	—	—	—	221	132	60
Sekalaista	—	161	70	—	29	—	—	21	20	—	26	20	—	238	10
Yhteensä	—	2,369	40	—	324	80	—	84	30	—	73	90	—	2,852	40

Vuonna 1911, jolloin kirjalainat eivät olleet maksuttomia, kertyi lainausliikkeestä tuloja pääkirjastossa Smk 9,704: 80, Sörnäsin haaraosastossa Smk 1,796: 85, Töölön haaraosastossa Smk 406: 50, Hermannin haaraosastossa Smk 265: 65 ja yhteensä Smk 12,173: 80.

Pääkirjaston lukusalit ovat vuonna 1912 olleet yleisölle avoinna joka päivä, paitsi juhannusaattona, juhannuspäivänä, jouluaattona ja joulupäivänä — siis myöskin sinä aikana, jolloin aikaisemmin mainitut sisustus- ja muutostyöt kirjastorakennuksen alakerrassa suoritettiin. Kuten edellisinä vuosina ovat alakerran lukusalit olleet avoinna klo 10 a. p.—9 i. p. (sunnuntai- ja juhlapäivin sekä juhla-aattoina klo 8:aan), yläkerran lukusalit taas klo 5—9 i. p. (sunnuntai- ja juhlapäivin sekä juhla-aattoina klo 4—8 i. p.; kesäkuun 1 p:stä elokuun 31 p:iän joka päivä klo 5—8 i. p.). Sanomalehtisalissa (myöhemmin sanomalehti-huoneissa) on vuoden kuluessa ollut yleisön käytettävänä 32 suomalaista sanomalehteä 42 kappaleena ja 25 ruotsalaista 39 kappaleena, yhteensä 81 kappaleena, sekä 8 suomalaista ja 6 ruotsalaista aikakauskirjaa 1 kpl. kutakin, muissa lukusaleissa 75 suomalaista

106 kappaleena, 67 ruotsalaista 82 kappaleena, 6 suomalaisella ja ruotsalaisella tekstillä varustettua aikakauskirjaa, 2 norjalaista aikakauskirjaa, 1 tanskalainen, 1 ranskalainen, 1 englantilainen, 2 saksalaista sekä 2 ruotsalaisella, norjalaisella ja tanskalaisella tekstillä varustettua aikakauskirjaa, 1 kpl. kutakin. — Käyntien lukumäärä on vuonna 1912 ollut 338,488, joista alakerran sanomalehtihuoneistojen osalle tulee 228,601, yläkerran suomalaisen lukusalin osalle 54,513 ja ruotsalaisen 55,374; keskimäärin on käyntien luku päivää kohti eri osastoissa ollut 631, 151 ja 153, yhteensä 935. Vuonna 1911 taas oli käyntejä kaikkiaan 301,127, joista 212,675 alakerran, 45,241 yläkerran suomalaisessa, 43,211 yläkerran ruotsalaisessa lukusalissa; keskimäärä käyntejä päivää kohti oli 589, 120 ja 125, yhteensä 834. — Lukusaleissa käytettäväksi on vuonna 1912 annettu 88,155 kirjaa, joista suomalaisessa lukusalissa 44,776 ja ruotsalaisessa 43,379 1).

Sörnäsän haaraosaston sanomalehtisali on tammi—syyskuun, eli sen ajan, jolloin se sijaitsi entisessä huoneistossaan, ollut yleisölle avoinna joka päivä, paitsi pitkänäperjantaina, juhannusaattona ja juhannuspäivänä, klo 10 a. p.—9 i. p. (sunnuntaisin ja juhlapäivinä kuitenkin ainoastaan klo 9—12 a. p. ja klo 6—9 i. p.). — Haaraosaston siirryttyä uuteen taloonsa avattiin 1 p:nä lokakuuta sanomalehtisali ja lasten lukusali, jotka sen jälkeen ovat olleet avoinna, sanomalehtisali joka päivä, paitsi jouluaattona ja joulupäivänä, klo 10 a. p.—9 i. p. (sunnuntai- ja juhlapäivinä klo 8 i. p.), lasten lukusali samoina aikoina kuin haaraosaston lainausosasto. Esillä on ollut 16 suomalaista sanomalehteä 24 kappaleena ja 12 ruotsalaista 17 kappaleena sekä 52 aikakauskirjaa ja lastenlehteä, joista 29 suomalaista 37 kappaleena ja 23 ruotsalaista 28 kappaleena.

Töölön, Hermannin ja Tehtaankadun 36:ssa olevan haaraosaston lukusalit ovat olleet yleisön käytettävänä joka päivä, paitsi juhannusaatto-, juhannus-, jouluaatto- ja joulupäivänä (Töölön ja Hermannin haaraosastot myöskin pitkänäperjantaina), sanomalehtihuoneet klo 10 a. p.—2 i. p. ja 4—9 i. p., aikakauslehtihuoneet Töölössä klo 5—7 i. p., Hermannissa klo 5—8 i. p. ja Tehtaankadun haaraosastossa klo 6—8 i. p. Kesä—elokuussa pidettiin kuitenkin Töölön haaraosaston aikakauslehtihuonetta auki ainoastaan keskiviikkoisin ja lauantaisin klo 5—7 i. p.; Hermannin haaraosaston aikakauslehtihuone on sunnuntaisin ja juhlapäivinä sulettu jo klo 8:lta illalla. Töölön haaraosastossa on ollut esillä sanomalehtiä 7 suomalaista 9 kappaleena ja 6 ruotsalaista 8 kappaleena, aikakauskirjoja ja lastenlehtiä 12 suomalaista ja 11 ruotsalaista, 1 kpl. kutakin, Hermannin haaraosastossa 7 suomalaista

1) Kirjalainojen (sekä kotiin lainattujen että lukusaleissa käytettyjen) kokonaisluku nousi siis vuonna 1912 483,341:een.

sanomalehteä 10 kappaleena ja 5 ruotsalaista 6 kappaleena sekä 12 suomalaista ja 10 ruotsalaista aikakauskirjaa ja lastenlehteä, 1 kpl. kutakin, ja Tehtaankadun haaraosastossa 8 suomalaista sanomalehteä 14 kappaleena ja 8 ruotsalaista 12 kappaleena sekä 14 suomalaista ja 13 ruotsalaista aikakauskirjaa ja lastenlehteä, 1 kpl. kutakin.

Lahjoja ovat kirjastolle antaneet teollisuushallitus, tie- ja vesirakennusten ylihallitus, maanviljelyshallitus, Helsingin kaupunginvaltuuston kanslia, Helsingin kaupungin tilastokonttori, Suomen yhdyspankin johtokunta, ruotsalaisen kirjallisuuden seura, Argentinan konsulinvirasto, Hufvudstadsbladet'in, Pohjalaisen, Sanan, Kotilähe-tyksen, Sydösterbotten'in ja Suomen kristillisen raittiuslehden toi-mitukset, kollega A. W. E. Modeen, filosofianmaisteri Alexander Boldt, neiti Gerda Lagerborg, kamreeri J. Kronquist, rouva Götz sekä muutamat henkilöt, jotka eivät ole halunneet tulla mainituiksi. Sitä paitsi ovat Deichmanin kirjasto Kristianiassa, Aarhus'in valtionkirjasto ja Gesellschaft für Verbreitung der Volksbildung lähettäneet julkaisunsa kirjastolle.

Painosta on julkaistu luettelot suomenkielisestä ja ruotsinkie-lisestä lasten- ja nuorisonkirjallisuudesta, ruotsalainen lisäluettelo vuonna 1911 kirjastoon hankitusta ruotsinkielisestä ja ulkomaisesta kirjallisuudesta, kirjaston säännöt, lainaussäännöt sekä kertomus kirjaston toiminnasta v. 1911.

Tutkimusvierailulla on kirjastossa vuoden kuluessa käynyt kirjastonhoitajia tai kirjastoasian harrastajia Viipurista, Vaasasta ja Porista, kansanvalistusseuran järjestämän kirjastokurssin osan-ottajat sekä joitakin ulkomaalaisia.
